

Osiguravanje transparentnosti i odgovornosti vlade: Omogućavanje pristupa informacijama

Amra Hodžić

Sažetak

Tvrdnja da „postojanje zakona o slobodi pristupa informacijama samo po sebi ne osigurava njihovu adekvatnu primjenu i funkcioniranje“¹ pokazala se istinitom u svijetlu najnovijih rezultata općih istraživanja koje je prezentirao Transparency International BiH. U pogledu slobode pristupa informacijama, situacija u BiH je katastrofalna: „...nivo implementacije pristupa informacijama i dalje je nizak, odnosno manje od 50% zahtjeva rezultiralo je dostavljanjem odgovora u okviru zakonom propisanog roka i forme.“

Dok slična istraživanja mjere stopu dostavljanja odgovora na profesionalno formulirana i strukturirana pitanja dostavljena na propisanom pismenom obrascu i u skladu sa smjernicama koje proizlaze iz Zakona o slobodi pristupa informacijama, građani BiH najčešće dostavljaju zahtjeve za pristup informacijama usmenim putem ili putem elektroničke pošte i to bez pozivanja na odgovarajući zakon. To često rezultira neodgovaranjem od strane javnog tijela. Rezultati ovoga istraživanja pokazuju da je gotovo 80% takvih kontakata, kojima se pokušava doći do određenih informacija, ustvari bezuspješno.

Istraživanje se odnosilo na poštivanje četiri temeljna principa, odnosno (1) maksimalno objelodanijavanje, (2) proaktivna i rutinska obaveza objavljivanja, (3) promoviranje otvorenosti vlade, te (4) princip olakšanog pristupa informacijama, a samo istraživanje je obuhvatilo 60 javnih tijela koja se finansiraju iz budžeta Federacije BiH.

Rezultati istraživanja jasno su ukazali na to da postojeće politike pristupa informacijama ne osiguravaju poštivanje spomenutih temeljnih principa legislative u oblasti slobodnog pristupa informacijama, što za posljedicu ima ograničen pristup informacijama.

Istraživanjem su utvrđene potrebe javnih tijela, odnosno predlažu se određene preporučene izmjene u pogledu politika za slobodan pristup informacijama, kako bi iste zadovoljile postojeće standarde dobre prakse koji su usklađeni sa međunarodnim principima. Ovo istraživanje također navodi pozitivne primjere međunarodnih dobrih praksi sa posebnim naglaskom na implementaciju zakona o slobodi pristupa informacijama u Turskoj, koja predstavlja jedan od dobrih primjera djelotvorne i učinkovite implementacije Zakona o slobodi pristupa informacijama u skladu sa temeljnim principima, te navodi dobre prakse u BiH kako bi se sugeriralo njihovo inkorporiranje u institucionalne politike slobodnog pristupa informacijama.

¹ „Access to information by the media in the OSCE region: Trends and recommendations: Summary of results of the survey“, Organizacija za evropsku sigurnost i saradnju, Ured predstavnika za slobodu medija, Beč, 2007.

Izvršni sažetak	1
Sadržaj	2
Uvod	3
Kritička ocjena uticaja zakona o slobodi pristupa informacijama u Federaciji BiH - postoji li spremnost javnih tijela da komuniciraju sa građanima?	6
Javna tijela Federacije BiH	6
Spremnost na komuniciranje	7
Šta je sa transparentnošću?	9
Kvaliteta dokumenata iz Zakona o slobodi pristupa nformacijama	10
Dobre prakse: Ko su predvodnici?	12
Poštivanje temeljnih principa Zakona o slobodi pristupa informacijama	13
Međunarodne prakse	14
Sloboda pristupa informacijama u Turskoj	16
Opcije politika za unaprjeđenje poštivanja temeljnih principa zakona o slobodi pristupa informacijama	17
Politika izmjena i dopuna Zakona: ne mijenjati postojeće politike Zakona, a sam Zakon izmijeniti i dopuniti	18
Politika orijentirana ka korisnicima: značajno unaprijediti provođenje politika orijentiranih ka korisnicima	18
Usporedba opcija politika	18
Zaključci i preporuke	20
Literatura	21

Uvod

Demokratija se direktno oslanja na transparentnost, odgovornost i dobro upravljanje. S obzirom da su transparentnost i odgovarajuća informiranost građana neophodni preduvjeti za demokraciju, osiguravanje odgovornosti javnih tijela, garantiranje prava na pristup informacijama koje su u posjedu vlade osigurava veću transparentnost i odgovornost vladinih aktivnosti i dovodi do jačanja demokratskih institucija. U praksi, dobro upravljanje je rezultat transparentnog i odgovornog rada vlade i njene uloge da služi građanima.

Informiranost javnosti predstavlja najvažniju stvar kojom se osigurava odgovornosti vlade. Ukoliko građani nisu na odgovarajući način informirani o onome šta vlada radi, na koji način vlada troši budžetska sredstva i o njenoj osobnoj procjeni njenih uspjeha i neuspjeha, građani ne mogu osigurati da vlada djeluje u pravcu općeg javnog dobra ili u skladu sa obećanjima koje je dala svojim građanima.² Bitno je naglasiti da se ovo odnosi na sve nivoe vlasti, od državne do regionalne, odnosno lokalne vlasti. Pored toga, pristup informacijama koje su u posjedu javnih tijela također se u velikoj mjeri promovira kao jako bitan element ujednačenog i održivog razvoja. Puddephatt³ navodi pet osnovnih razloga⁴ zbog čega je pristup informacijama važan, navodeći, između ostalog, da je pristup informacijama ključan za osiguranje odgovornosti vlada.

Švedska je usvojila prvi zakon o slobodnom pristupu informacijama još 1766. godine.⁵ Jedan od predlagača ovoga zakona, svećenik i kongresmen Andres Chydenius, našao je inspiraciju kineskoj praksi. Ovaj se naučnik i političar divio kineskoj instituciji Carske uprave za cenzuru, koja je predstavljala „instituciju zasnovanu na temeljima humanističke filozofije konfučijanizma [čiji su] osnovni zadaci bili da nadgledaju vladu i njene zvaničnike, te da razotkriva zloupotrebu vlasti, birokratsku neučinkovitost i korupciju među zvaničnicima.“⁶ Chydenius je posebno bio zadivljen činjenicom da se od kineskih careva očekivalo da „priznaju osobne nedostatke i time pokažu svoju ljubav prema istini i strah od neznanja i tame.“⁷ Dakle, odgovornost vlade nije nastala na Zapadu, već na Istoku i to na vrhuncu dinastije Ch'ing.⁸

Ideja da javna tijela ne mogu čuvati informacije isključivo za sebe već i javnost mora imati uvida u iste, sada se priznaje kao jedna od osnova demokratije, odgovornosti i dobrog upravljanja. Do 1990. godine, samo 13 država su usvojile državni zakon o pravu na informiranje, a od tada pa na ovamo više od 70 sličnih zakona usvojeno je širom svijeta, s tim da se razmatra usvajanje nekih 20 do 30 sličnih zakona u drugim državama.⁹ Nedavno potpisivanje „Prvog svjetskog sporazuma o pristupu informacija - Konvencija Vijeća Europe o pristupu zvaničnim dokumentima“¹⁰ kojom se utvrđuje minimum standarda za pravo pristupa informacijama između 12 europskih država upravo pokazuje da se trend promjena u oblasti prava na informiranje nastavlja. Jedna od pozitivnih karakteristika ovoga sporazuma je to da se njime uspostavlja pravo traženja „zvaničnih dokumenata“, koji se okvirno definiraju kao sve informacije koje su u posjedu nadležnih tijela, i to u bilo kojoj formi. Ovo pravo mogu koristiti sve osobe bez potrebe da dokažu određeni interes u pogledu zahtijevane informacije i to bez plaćanja naknade za popunjavanje zahtjeva i omogućavanje uvida u dokumente.

U skladu sa ovim trendom i uz snažnu pomoć međunarodne zajednice i njen utjecaj i podršku, zakoni o slobodi pristupa informacijama usvojeni su na entitetskom i državnom nivou u BiH prije gotovo deset godina. No ipak, „... jedan od najbolje osmišljenih zakona na svijetu koristi se jako rijetko.“¹¹ Ova konstatacija ukazuje na generalni problem u pogledu funkcionalnosti sistema

² Mendel, Toby, "Freedom of Information: A Comparative Legal Survey", New Delhi: UNESCO, 2003, iv.

³ A. Puddephatt, Preface in R. Calland and A. Tilley, "The Right to Know, the Right to Live: Access to Information and Socio-Economic Justice", Cape Town: ODAC, 2002, xi-xii.

⁴ Ostala četiri razloga su: pristup informacijama je neophodan za vođenje informirane političke debate, tajnovitost dovodi do kulture glasina i zavjera; tajnovitost dovodi do korupcije, odnosno pristup informacijama je osnovno sredstvo za borbu protiv naznanja (na primjer u oblasti zdravstva) koje samo po sebi podriva razvoj društva.

⁵ John M. Ackerman, Irma E. Sandoval-Ballesteros, "The Global Explosion of Freedom of Information Laws", 58 Admin. L. Rev. 85 (2006)

⁶ Chydenius Anders, "Berattelse Om Chinesiska Skrif-Friheten, Ofversatt Af Danskan (Izveštaj o slobodi štampe u Kini) (1766), ponovo štampano u Stephan Lamble, *Freedom of Information, A Finnish Cergyman's Gift to Democracy*, 97 Freedom Info. Rev. 2, 3 (2002).

⁷ *Ibid.*

⁸ *Ibid.*

⁹ Vidi "Freedom of Information or right to information is defined as the universal right to access information held by public bodies" (dostupno na internetskoj stranici http://portal.unesco.org/ci/en/ev.php-URL_ID=26064&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html).

¹⁰ Vidi "12 States Sign World's First Treaty on Access to Information"- Konvencija Vijeća Europe pristupu zvaničnim dokumentima - potpisana na sastanku ministara pravde održanom u Tromsu, Norveška 18.06.2009. godine. Države koje su potpisale sporazum su Belgija, Estonija, Finska, Gruzija, Mađarska, Litvanija, Makedonija, Crna Gora, Norveška, Srbija, Slovenija i Švedska. (dostupno na internetskoj stranici <http://foiadvocates.net/en/news/43-news/199-council-of-europe>).

¹¹ Bansiar, David, "Freedom of Information Around the World 2006: The Global Survey of Access to Government Information Laws", Privacy International, 2006. godina.

slobodnog pristupa informacijama i implementaciju njegovih temeljnih principa. Ustvari, „funktionalnost slobodnog pristupa informacijama u nekoj državi eventualno predstavlja pokazatelj toga na koji način politička odgovornosti i transparentnosti funkcioniraju u praksi.“¹²

¹² Lidberg, Johan, "The International Freedom of Information Index: A Watchdog of Transparency in Practice", *Nordicom Review* 30 (2009. godina) 1, str. 167-182

Osnovni problem na koji se ovo istraživanje odnosi je krajnje nemaran odnos većine javnih tijela u BiH prema građanima u pogledu pružanja informacija koje oni zahtijevaju. Kroz svakodnevnne kontakte sa građanima, primijetila sam da ih frustrira odnos koji većina javnih tijela ima u pogledu prava građana na dobivanje zahtijevanih informacija. Građani se često žale da u mnogim slučajevima ne dobiju odgovor na zahtjev za dostavljanje informacija upućen javnim tijelima putem elektroničke pošte ili usmenim putem. Ukoliko je zahtjev za dostavljanje informacija zasnovan na Zakonu o slobodi pristupa informacijama, period u kojem se dostavlja odgovor obično je duži od predviđenog roka od 15 dana. U skladu sa Zakonom, javna tijela su obavezna da pravnim i fizičkim osobama dostave odgovor na njihov upit. Javna tijela su obavezna, čak i ukoliko nemaju odgovornosti u pogledu određenih pitanja, da podnosiocima zahtjeva informiraju o odgovarajućoj adresi na koju se trebaju obratiti ili da prosljede zahtjev na odgovarajuću adresu. Međutim, i pored toga većina javnih tijela u BiH imaju ograničenu ili uopće nemaju komunikaciju sa građanima ili drugim stranama, pa se tako na većinu upita nikada ne odgovori.

¹³ "Pravo na pristup informacijama – osnovno ljudsko pravo", radionica Transparency Internationala održana 11.03.2010. godine (vidi <http://parco.gov.ba/latn/?page=21&kat=1&vijest=6139>).

¹⁴ *Ibid.*

¹⁵ "Međunarodni dan slobodnog pristupa informacijama - katastrofalna situacija u BiH" - (vidi <http://www.ti-bih.org/Articles.aspx?ArticleID=391C2204-9FBC-4F5A-9A85-B2EE5EC9A594>).

Ovakvo ponašanje javnih tijela prema podnosiocima zahtjeva dovodi do negativnog mišljenja o njihovom radu i njihovim uposlenicima, negativno se odražava na reputaciju institucije od koje se informacije zahtijevaju i kreira osjećaj inferiornosti i bespomoćnosti kod običnih građana. Prema iskustvima ombudsmena u Federaciji BiH,¹³ najveći broj žalbi protiv javnih tijela podnijeli su obični građani, studenti, nevladine organizacije, poslovni ljudi, advokati, dok je u desetogodišnjem periodu od kada je usvojen Zakon o slobodi pristupa informacijama samo jedan slučaj žalbe imao sudski epilog u BiH.¹⁴ U skladu sa najnovijim općim nalazima istraživanja koje je prezentirao Transparency International BiH (TI) u pogledu slobode pristupa informacijama, situacija u BiH je katastrofalna: "... nivo implementacije pristupa informacijama i dalje je nizak, odnosno manje od 50% zahtjeva rezultiralo je dostavljanjem odgovora u okviru Zakonom propisanog roka i forme."¹⁵ Kao što je prikazano u narednom poglavlju ovoga dokumenta, situacija u pogledu odgovora na zahtjeve za dostavljanje informacija koje dostavljaju obični građani je još i gora. Dok slična istraživanja mjere stopu odgovora na profesionalno i u skladu sa Zakonom o slobodi pristupa informacijama formuliranim i strukturiranim pitanjima dostavljenim u odgovarajućoj propisnoj pismenoj formi i obično u skladu sa indeksom dostupnih informacija objavljenih od strane javnog tijela, građani BiH obično ne navode Zakon o slobodi pristupa informacijama prilikom dostavljanja pismenog zahtjeva ili pak svoje zahtjeve dostavljaju usmenim putem ili putem elektroničke pošte, što obično rezultira izostankom odgovora od strane javnog tijela.

U skladu sa Zakonom o slobodi pristupa informacijama, zahtjev za informacijama dostavlja se isključivo u pismenoj formi (a u skladu sa vodičem za pristup informacija koji je također propisan Zakonom, pismeni zahtjev je potrebno dostaviti direktno u prostorije javnog tijela ili putem pošte) s tim da je javno tijelo dužno odgovoriti u roku od 15 dana. Međutim, u skladu sa istraživanjem¹⁶ obavljenim na uzorku koji je obuhvatio 390 građana, 27 nevladinih organizacija i osam novinara, samo 29,6% ispitanika su bili upoznati sa zakonskom odredbom da se zahtjev za dostavljanje informacija isključivo dostavlja u pismenoj formi, dok je 64% odgovorilo da se zahtjev za dostavljanje informacija može dostaviti na jedan od tri sljedeća načina, odnosno usmeno, putem interneta ili pismenim putem.

¹⁶ „Potpuna primjena Zakona o slobodi pristupa informacijama u BiH,“ Centar za slobodan pristup informacijama, Sarajevo, 2006. godine

lako veliki broj istraživača analizira pitanje implementacije Zakona o slobodi pristupa informacijama u BiH¹⁷ u određenom uskom smislu,¹⁸ niko od istraživača se ustvari ne bavi pitanjima poštivanja osnovnih principa od strane javnih tijela koji obuhvaćaju (1) maksimalno objelodanjivanje, (2) proaktivna i rutinska obaveza objavljivanja, (3) promoviranje otvorenosti vlade; i (4) princip olakšanog pristupa informacijama.¹⁹

Prvi princip maksimalnog objelodanjivanja rukovođen je pretpostavkom da sve informacije koje su u posjedu javnih tijela trebaju biti obuhvaćene objelodanjivanjem te da se ova pretpostavka može zanemariti isključivo u slučaju da postoji rizik u pogledu nanošenja štete legitimnom javnom ili privatnom interesu. Drugi princip proaktivne i rutinske obaveza objavljivanja obavezuje javna tijela da objavljuju ključne informacije „u što većoj mjeri i učine dostupnim informacije o pitanjima ili aktivnostima za koje su odgovorna“. Dugoročni cilj ovoga principa je da informacije budu dostupne proaktivno kako bi se u što je većoj mjeri umanjila potreba za dostavljanjem zvaničnih zahtjeva za pristup informacijama. U skladu sa principom otvorenosti vlade, javna tijela moraju aktivno promovirati otvorenost vlade i implementirati određeni spektar promotivnih mjera koje su neophodne kako bi se na odgovarajući način uhvatili u koštac sa kulturom tajnovitosti te kako bi se osiguralo da javnost ima svijest o pravu na informiranje, odnosno njene implikacije na javnost. I konačno, princip olakšanog pristupa informacijama omogućava da se zahtjevi za dostavljanje informacija obrade što je brže moguće i korektnije moguće, kao i da postoji i neovisna analiza bilo kojeg odbijanja dostavljanja informacija. S druge strane, ovo zahtjeva uspostavljanje jasnih procedura u skladu sa kojima javna tijela procesuiraju zahtjeve za dostavljanje informacija.

Navedena četiri primarna principa dio su seta od devet principa²⁰ obuhvaćenih i objavljenih u ČLANU 19,²¹ a isti definiraju okvir standarda najbolje prakse koji bi trebali biti temelj legislative u oblasti prava na slobodan pristup informacijama. Ovi principi zasnovani su na međunarodnim i regionalnim zakonima i standardima,²² (međunarodnoj) nacionalnoj praksi koja se stalno razvija (što se jasno vidi, između ostalog, u nacionalnim zakonima i presudama nacionalnih sudova), te općih principa zakona priznatog od strane zajednice naroda.

Ova studija politika predstavlja sveobuhvatnu analizu nedostataka u uspostavi funkcionalnog sistema slobodnog toka informacija u skladu sa četiri osnovna principa legislative o slobodnom pristupu informacijama. Analiza jasno ukazuje na to da postojeće politike sprječavaju potpunu primjenu Zakona o slobodi pristupa informacijama u BiH u skladu sa četiri osnovna principa legislative o slobodnom pristupu informacijama što za posljedicu ima ograničen pristup informacijama, te predlaže odlučno djelovanje koje će se usmjeriti ka uspostavljanju funkcionalnog sistema u pogledu slobodnog toka informacija koji će biti na usluzi građanima BiH.

Analiza je urađena na osnovu podataka prikupljenih u toku istraživanja. Prva varijabla koja je korištena u ovom istraživanju je spremnost javnih tijela da komuniciraju sa običnim građanima i pružaju zahtijevane informacije. Druga varijabla se odnosi na postojanje i kvalitetu podzakonskih

¹⁷ Većinu periodičnih istraživanja uradilo je Transparency International BiH, dok je značajna istraživanja radio i Mediatar Sarajevo u finansijsku podršku Open Society Fund BiH: „Monitoring demokratskog razvoja u BiH: Indeks transparentnosti javnih institucija, organizacija i agencija“, MEDIACENTAR Sarajevo, 2006. godine. Studija (odnosno projektni izvještaj) koji se direktno odnosi na poštivanje ključnih principa objavljen je od strane Centra za slobodni pristup informacijama, „Potpuna implementacija Zakona o slobodi pristupa informacijama u BiH“, Centar za slobodni pristup informacijama, Sarajevo, 2006. godine

¹⁸ Fokus postojećih studija je da izmjeri stopu odgovora na pitanja postavljena na profesionalan način i u odgovarajućoj propisanoj pismenoj formi i obično u skladu sa indeksom dostupnih informacija koje objavljuju javna tijela.

¹⁹ „The Public’s Right To Know: Principles on Freedom of Information Legislation“ (The ARTICLE 19 Principles), London, ARTICLE 19, 1999. godina (vidi <http://www.article19.org/pdfs/standards/righttoknow.pdf>). Pored četiri navedena, „Principi člana 19“ također obuhvaćaju dodatnih pet principa: ograničeni djelokrug izuzetaka, troškovi, otvoreni sastanci, objelodanjivanje ima prednost i zaštita tkz. „zviždača.“

²⁰ „The Public’s Right To Know: Principles on Freedom of Information Legislation“ (Principi ČLANA 19), London, ARTICLE 19, 1999. godina (vidi <http://www.article19.org/pdfs/standards/righttoknow.pdf>)

²¹ ČLAN 19 je organizacija za ljudska prava sa sjedištem u Londonu koja ima specifičan mandat i koja se fokusira na poštivanje i promociju slobode izraza i slobode pristupa informacijama širom svijeta. Ova je organizacija nazvana po Članu 19 Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima u kojem stoji da „Svako ima pravo na slobodu mišljenja i izražavanja; ovo pravo uključuje slobodu da posjeduje mišljenje bez tuđeg uplitanja i da traži, prima i šalje informacije i ideje posredstvom bilo kojeg medija i bez obzira na granice.“

²² Jedan broj međunarodnih standarda i izjava daje krajnje koristan uvid u precizan sadržaj prava na informacije, a koji izlaze izvan okvira ovih općih principa. U svom Godišnjem izvještaju za 2000. godinu, specijalni izvjestilac UN-a za slobodu mišljenja i izražavanja definirao je detaljne standarde koje legislativa u oblasti prava na informacije treba zadovoljiti (UN standardi). Preporuke Komiteta ministara Vijeća Europe iz 2002. godine (Preporuke Vijeća Europe) još su detaljnije, odnosno pružaju, na primjer, listu legitimnih ciljeva koji eventualno mogu opravdati izuzetke od prava na pristup informacijama. Ostali korisni dokumenti kojima su utvrđeni odgovarajući standardi uključuju Zajedničku deklaraciju koju su 2004. godine usvojili specijalni izvjestilac UN-a za slobodu mišljenja i izražavanja, predstavnik OSCE-a za slobodu medija i specijalni izvjestilac za slobodu izražavanja OAS-a (Zajednička deklaracija), principe usvojene od strane ministara pravde Komonvelta (Principi Komonvelta), Deklaracija principa slobode izražavanja u Africi (Afrička deklaracija), Međuamerička deklaracija o principima slobode izražavanja (Međuamerička deklaracija), Konvencija Aarhus i odluka Međuameričkog suda za ljudska prava iz septembra 2006. godine kojom se potvrđuje pravo na pristup informacijama.

akata kojima se regulira slobodni pristup informacijama i uspostavlja mehanizam koji olakšava pristup informacijama koje su u posjedu javnih tijela. Indikatori, odnosno podaci koji su prikupljeni kako bi se na jedan smislen način izmjerile varijable, predstavljaju podatke koji se odnose na stopu odgovora na elektronsku poštu poslanu u toku istraživanja, a u kojoj su se zahtijevale lako dostupne informacije od javnih tijela, podaci o postojanju vodiča za pristup informacijama i indeks dostupnosti informacija. Ovdje je bitno napomenuti da su podaci o kvaliteti ili „korisnički orijentiranom“ sadržaju vodiča i indeksa korišteni kao jedan od najvažnijih indikatora. Podaci o postojanju i sadržaju godišnjeg izvještaja javnih tijela također su prikupljeni s obzirom da je Zakonom o slobodi pristupa informacijama propisana obaveza javnih tijela da pripreme godišnji izvještaj u kojem su opisane „nadležnosti, politike, aktivnosti, organizacijske strukture i finansijsko poslovanje javnog tijela.“

Studija je strukturirana na sljedeći način: poglavlje (drugo) u nastavku teksta predstavlja kvantitativnu i kvalitativnu analizu podataka prikupljenih u toku istraživanja 60 javnih tijela na entitetskom nivou u Federaciji BiH, a koji se odnose na stopu odgovora na elektroničku poštu putem koje su zatražene određene informacije, zatim postojanje, kvalitet i mogućnosti pristupa javnosti podzakonskim aktima kojima se regulira slobodan pristup informacijama, kao i postojanje, sadržaj i mogućnosti pristupa javnosti godišnjim izvještajima. U tom poglavlju su također navedene međunarodne prakse kojima se olakšavaju zahtjevi za dostavljanje informacija putem usmene komunikacije, elektroničke pošte ili obrazaca za komuniciranje zasnovano na interentu, sa posebnim naglaskom na implementaciju zakona o slobodi pristupa informacijama u Turskoj, koja predstavlja jedan od dobrih primjera djelotvorne i učinkovite implementacije zakona o slobodi pristupa informacijama u skladu sa temeljnim principima u ovoj oblasti.

Treće poglavlje predlaže dvije opcije u pogledu politika: pod 1, zadržati postojeće neizmijenjene politike iz Zakona o slobodi pristupa informacijama i usvojiti izmjene i dopune Zakona kako bi se omogućila „neformalna“ komunikacija u podnošenju zahtjeva usmenim putem, elektroničkom poštom ili putem obrazaca za komuniciranje zasnovano na interentu; odnosno pod 2, značajno poboljšati implementaciju korisnički orijentiranih politika i usuglasiti politike i odgovarajuće podzakonske akte Zakona o slobodi pristupa informacijama prema kojim bi javna tijela bila obavezna komunicirati sa običnim građanima, povećati transparentnost i olakšati pristup informacijama u njihovom posjedu. Finalno poglavlje je rezervirano za zaključke i preporuke.

Kritička ocjena uticaja zakona o slobodi pristupa informacijama u Federaciji BiH - postoji li spremnost javnih tijela da komuniciraju sa građanima?

Javna tijela Federacije BiH

U skladu sa članom 3. Zakona o slobodi pristupa informacijama („Službeni list Federacije BiH br. 32/01) i člana 3. Uputstva o primjeni Zakona o slobodi pristupa informacijama Federacije BiH („Službeni list Federacije BiH br. 57/01), javna tijela su široko definirana i ona uključuju:

Organ sa zakonodavnim ovlastima: Parlament Federacije Bosne i Hercegovine, zakonodavna tijela kantona, gradova i općinska vijeća;

Izvršna vlast: predsjednik i dopredsjednik Federacije, Federacija, kantonalne vlade, općinski načelnici i gradonačelnici;

Pravosudni organi: Federalni, kantonalni i općinski sudovi;

Organi vlade: federalna i kantonalna ministarstva, nadležne federalne i kantonalne vlasti i ustanove (tijela i zavodi), i gradske i općinske službe;

Pravna lica sa javnim nadležnostima koja su osnovana u skladu sa zakonom: kompanije ili preduzeća, ustanove i ostala pravna lica kojima su povjerene javne nadležnosti iz članova 27. do 31. Zakona o upravi u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službeni list Federacije BiH br. 28/97”); *Pravna lica koja su u vlasništvu ili pod kontrolom Federacije, kantona, grada ili općine*, odnosno čije poslovanje nadgledaju javna tijela: a) javna preduzeća i javne ustanove; b) agencije i druga pravna lica koja se u potpunosti ili djelomično finansiraju sredstvima budžeta Federacije BiH, kantona, gradova ili općina, kao i kompanije u većinskom vlasništvu Federacije BiH, kantona, gradova ili općina; i c) kompanije, ustanove i druga pravna lica čije poslovanje nadgleda javno tijelo u skladu sa članom 15. stav 2. Zakona o upravi u Federaciji Bosne i Hercegovine.

S obzirom na dostupne vremenske rokove i resurse, ovo istraživanje se fokusiralo na 60 javnih tijela koja se finansiraju iz budžeta Federacije BiH.²³

Spremnost na komuniciranje

Spremnost javnih tijela da komuniciraju predstavlja jednu od ključnih pretpostavki za uspješnu implementaciju Zakona o slobodi pristupa informacijama i njegovih temeljnih principa. Bez otvorene komunikacije i transparentnosti u radu vlade, slobodan tok informacija između vlade i šire javnosti nije moguće ostvariti.

Većina postojećih istraživanja obično se fokusiraju na stopu odgovora na profesionalno formulirana i strukturirana pitanja dostavljena u propisanoj pismenoj formi u skladu sa smjernicama proisteklim iz samog Zakona o slobodi pristupa informacijama. Međutim, bosanskohercegovački građani najčešće traže informacije usmenim putem ili putem elektroničke pošte i bez pozivanja na odgovarajući zakon, pa najčešće ne dobiju odgovor od javnih tijela kojima su se obratili. Upravo je to bio razlog da se pokuša izmjeriti spremnost javnih tijela da komuniciraju sa građanima.

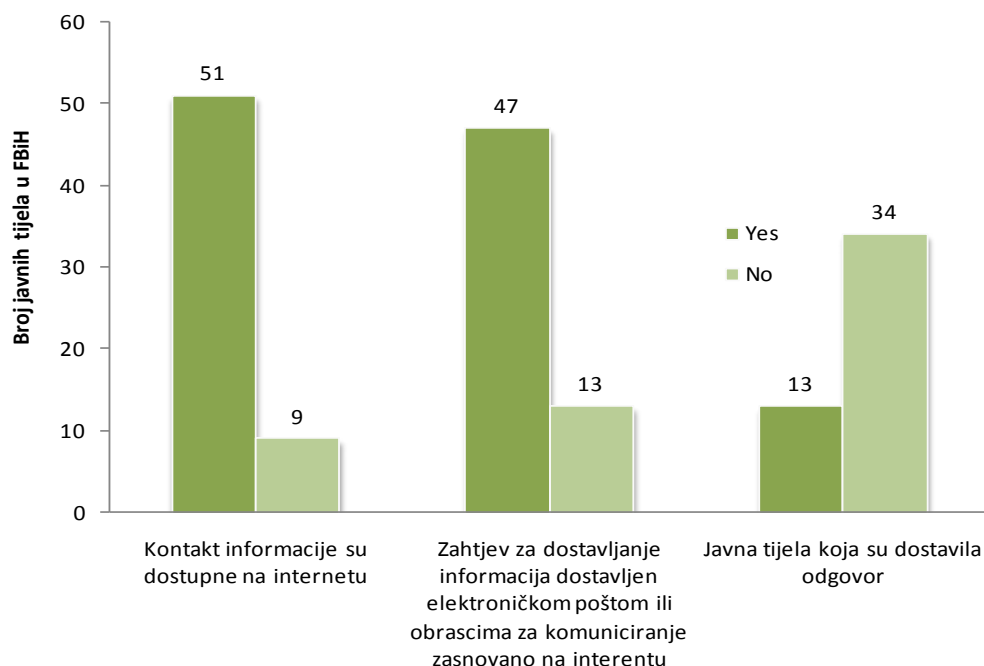
U nastojanju da se kvantificira spremnosti na komuniciranje, u okviru ovoga istraživanja izmjerena je dostupnost kontakt informacija javnih tijela, sposobnost upotrebe elektroničkih načina komunikacije (elektronička pošta i obrasci za komuniciranje zasnovano na internetu), kao i stopu odgovora na zahtjeve za dostavljanje informacija.

U okviru istraživanja zahtijevane su informacije do kojih se jednostavno moglo doći kako bi se olakšala komunikacija sa javnim tijelom i izbjegla eventualna opravdanja da se zahtijevane informacije ne nalaze u posjedu javnog tijela ili da zahtijevane informacije zahtijevaju zaseban ili specijalan rad, istraživanje, procjene ili analize. Ustvari, dokumenti koji su zatraženi moraju biti dostupni javnosti s obzirom da Zakon o slobodi pristupa informacijama obavezuje javna tijela da iste predoče i objave. U suštini, javnim tijelima na entitetskom nivou u Federaciji BiH prosljeđen je e-mail u kojem se poziva na Zakon o slobodi pristupa informacijama i zahtjeva dostavljanje godišnjeg izvještaj, vodiča za pristup informacija i indeks dostupnih informacija. Tabela u nastavku teksta prikazuje nalaze i rezultate istraživanja:

²³ “Okvirni budžetski dokument za 2010.-2012. godinu”, Federalno ministarstvo finansija, Sektor za budžet, Sarajevo, septembar 2009. godine.

	Da	Ne	Ukupno	% od ukupno
Kontakt informacije su dostupne na internetu	51	9	60	85%
Zahtjev za dostavljanje informacija dostavljen elektroničkom poštom ili obrascima za komuniciranje zasnovano na interentu	47	13	60	78%
Javna tijela koja su dostavila odgovor	13	34	47	28%
Javna tijela sa kojima je uspostavljen kontakt putem elektroničke pošte ili obrascima za komuniciranje zasnovanom na interentu	13	47	60	21.6%

TABELA 1. Dostupnost kontakt informacija i „odziv“ javnih tijela Federacije BiH

SLIKA 1. Dostupnost kontakt informacija i „odziv“ javnih tijela Federacije BiH

Ukupan broj javnih tijela na entitetskom nivou u Federaciji BiH čije su kontakt informacije dostupne na internetu iznosi 51 ili 85% od ukupnog broja. Kod njih 47, odnosno 78% od ukupnog broja javnih tijela, utvrđeno je postojanje mogućnosti elektroničke komunikacije, te je prosljeđen zahtjev za dostavljanje informacije putem elektroničke pošte ili obrazaca za komuniciranje zasnovano na interentu. Odgovor su dostavila 13 javnih tijela u pogledu 28% dostavljenih upita. U usporedbi sa ukupnim brojem javnih tijela na nivou u Federacije BiH, autorica ovoga istraživanja uspjela je uspostaviti kontakt i komunicirati sa tek 21,6%, tj. sa jednim od pet javnih tijela.

Ovo jasno pokazuje da većina javnih tijela demonstrira birokratsku aroganciju i još uvijek zadržavaju prepreke koje sprječavaju slobodan pristup informacijama, odnosno odbijaju da djeluju u skladu sa principom olakšanog pristupa informacijama.

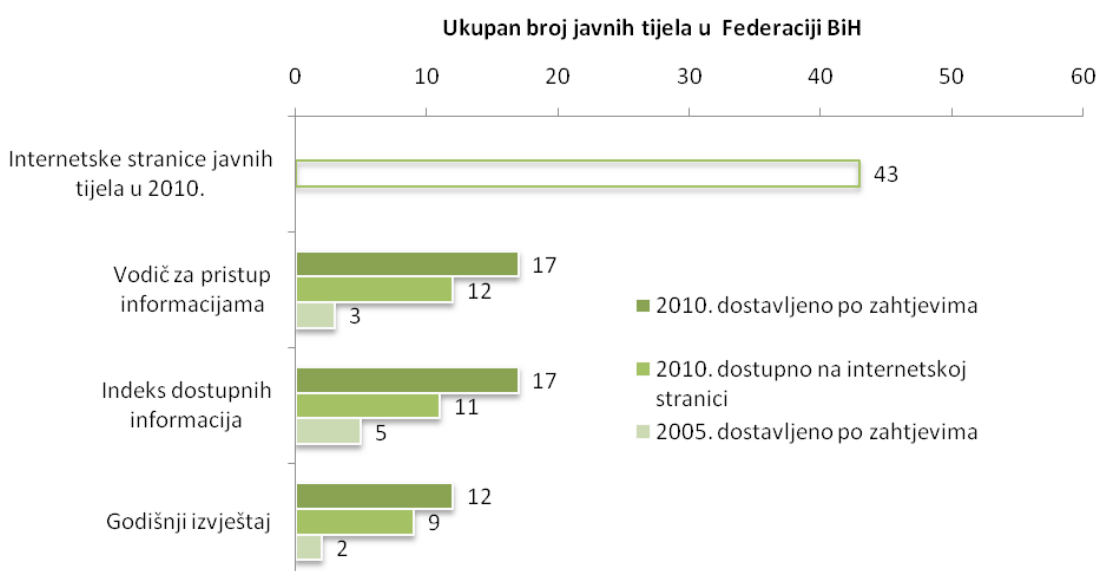
Šta je sa transparentnošću?

Pored direktnih kontakata sa javnim tijelima, drugi izvor informacija odnosio se na javno dostupne dokumente i evidenciju. Upravo je zbog toga transparentnost rada javnih tijela glavni i ključni preduvjet za djelotvorno i učinkovito objelodanjivanje informacija prema javnosti.

Osnovni dokumenti kojima se osigurava transparentnost i djelotvorna primjena Zakona o slobodi pristupa informacijama su vodič za pristup informacijama, indeks dostupnih informacija i godišnji izvještaj javnih tijela, te su kao takvi, ovi dokumenti u odgovarajućem zakonu propisani kao obavezni i javno dostupni. Tabela u nastavku teksta prikazuje nalaze i rezultate istraživanja koji se odnose na javnu dostupnost spomenutih dokumenata:

TABELA 2. Transparentnost i javna dostupnost dokumenata koji se odnose na Zakon o slobodi pristupa informacijama

	2010. dostupno na internetskoj stranici	% od ukupno 60 javnih tijela u FBiH	2010. dostavljeno po zahtjevima	% od ukupno 60 javnih tijela u FBiH	2005. dostavljeno po zahtjevima
Internetske stranice javnih tijela u 2010.	43	72%			
Vodič za pristup informacijama	12	20%	17	28%	3
Indeks dostupnih informacija	11	18%	17	28%	5
Godišnji izvještaj	9	15%	12	20%	2

SLIKA 2. Transparentnost i javna dostupnost dokumenata koji se odnose na Zakon o slobodi pristupa informacijama

Kao što gornja tabela pokazuje, 72% javnih tijela imaju svoje internetske prezentacije. S druge strane, i pored velikog broja internetskih stranica javnih tijela, tek 20% njih na internetu objavljuje vodič za pristup informacijama, 18% objavljuje vlastiti indeks dostupnih informacija, a samo 15% objavljuje svoje detaljne godišnje izvještaje na svojoj internetskoj prezentaciji. Pored dokumenata preuzetih sa internetskih stranica javnih tijela, prikupljeno je još pet vodiča, šest indeksa i tri godišnja izvještaja kroz direktne kontakte sa javnim tijelima, čime se nivo javno dostupnih vodiča i indeksa popeo na 28%, a godišnjih izvještaja na 20%.

Zanimljivo je da su 2005. godine (cijelih pet godina nakon usvajanja Zakona o slobodi pristupa informacijama) istraživači uspješni od javnih tijela u Federaciji BiH prikupiti samo pet indeksa, tri vodiča i dva godišnja izvještaja.²⁴ Ovakav spor napredak u jačanju nivoa transparentnosti jasno ukazuje na to da većina javnih tijela još uvijek preferira politike dvosmislenosti (iako posjeduju resurse kao što su internetske stranice na kojima mogu objavljivati odgovarajuće informacije), te nastavljaju sa praksom „tajnovitosti“ i nepoštivanja principa maksimalnog objelodanjivanja.

²⁴ „Potpuna primjena Zakona o slobodi pristupa informacijama u BiH,“ Centar za slobodan pristup informacijama, Sarajevo, 2006. godina.

U usporedbi sa međunarodnim praksama, primjer dobre prakse sve jače transparentnosti i osiguravanja javne dostupnosti dokumenata koji se odnose na Zakon o slobodi pristupa informacijama može se naći u Turskoj, o čemu će biti riječi u dijelu ovoga poglavlja pod nazivom „Sloboda pristupa informacijama u Turskoj.“

Kvaliteta dokumenata iz Zakona o slobodi pristupa informacijama

Važnost dokumenata na koje se odnosi Zakon o slobodi pristupa informacijama ogleda se u činjenici da je čak i sadržaj ovih dokumenata propisan ovim Zakonom. U skladu sa Zakonom, indeks dostupnih informacija treba navoditi informacije koje se odnose na nadležnosti javnih tijela, vrstu informacija u njihovom posjedu, način na koji se može doći do informacija i formu u kojoj su informacije sadržane. Vodič za pristup informacijama treba sadržavati informacije o obraćanju javnom tijelu, elemente same procedure, primjere pismenih zahtjeva, informacije o vrstama izuzetaka, proceduru za pristup informacijama, troškove kopiranja i informacije o pravnom lijeku. Godišnji izvještaj javnih tijela treba sadržavati poglavlja koja se odnose na nadležnosti, funkcije i politike, aktivnosti i organizacijsku strukturu i podatke o finansijskom poslovanju. U sljedećoj tabeli nalaze se nalazi i rezultati istraživanja u vezi sa kvalitetom prikupljenih indeksa dostupnih informacija, vodiča za pristup informacijama i godišnjih izvještaja:

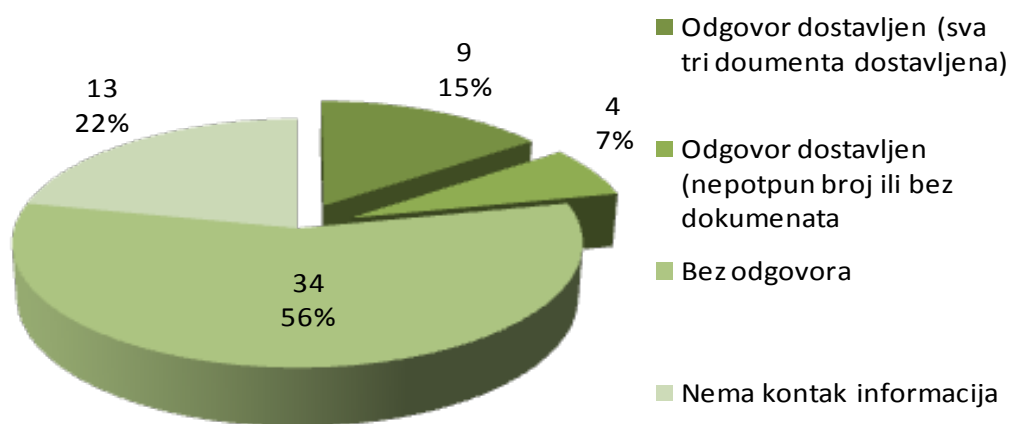

TABELA 3. Sadržaj indeksa, vodiča i godišnjih izvještaja propisanih Zakonom o slobodi pristupa informacijama

		Indeks dostupnih informacija	Informacije u skladu sa nadležnostima	Daje vrste informacija koje su dostupne	Podaci o tome kako pristupiti informacijama	Forma u kojoj su informacije sadržane	Vodič za pristup informacijama	Informacije potrebne za obraćanje javnom tijelu	Elementi propisane procedure	Primjer pismenog zahtjeva	Informacije o vrstama izuzetaka	Procedura za pristup informacijama	Troškovi kopiranja	Informacije o pravnom lijeku	Godišnji izvještaj	Nadležnosti, funkcije i politike	Aktivnosti i organizacijska struktura	Podaci o finansijskom poslovanju
1	Federalno ministarstvo finansija	Da	Da	Da	Ne	Ne	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Ne			
2	Ministarstvo za pitanja boraca i invalida odbrambeno-oslobodilačkog rata	Da	Da	Da	Ne	Ne	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da
3	Ministarstvo rada i socijalne politike	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Ne	Da	Da	Da	Da	Da	Ne	Da	Da
4	Federalna uprava policije	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Ne			
5	Federalno ministarstvo zdravstva	Da	Da	Da	Ne	Ne	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da
6	Služba za zajedničke poslove organa i tijela Federacije BiH	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Ne	Da	Da
7	Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova	Da	Da	Da	Da	Da	Ne			Da					Ne			
8	Ministarstvo razvoja, poduzetništva i obrta	Da	Da	Da	Ne	Ne	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Ne			
9	Ministarstvo kulture i sporta	Ne					Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Ne			
10	Federalna uprava za inspeksijske poslove	Da	Da	Da	Ne	Ne	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da
11	Ministarstvo za obrazovanje i nauku	Da	Da	Da	Ne	Ne	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Ne			
12	Vrhovni sud Federacije BiH	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Ne	Da	Da	Da	Da	Da	Ne	Da	Ne
13	Federalno ministarstvo prostornog uređenja	Ne					Ne								Da	Ne	Da	Da
14	Federalni hidrometeorološki zavod	Da	Da	Da	Ne	Ne	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da
15	Federalno ministarstvo pravde	Ne					Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Ne			
16	Ured za reviziju institucija u Federaciji BiH	Ne					Ne								Da	Da	Da	Da
17	Agencija za državnu službu Federacije BiH	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Ne			
18	Javna ustanova Centar za edukaciju sudija i tužilaca u Federaciji BiH	Da	Da	Da	Ne	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da
19	Tužilaštvo Federacije BiH	Da	Da	Da	Ne	Ne	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Ne			
20	Ustavni sud Federacije BiH	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da
21	Centar za jednakost i ravnopravnost spolova Federacije BiH	Ne					Ne								Da	Da	Da	Da
22	Ured za odnose sa javnošću Vlade Federacije BiH	Da	Da	Da	Ne	Ne	Ne								Ne			
	Da	17	17	17	7	8	17	17	17	16	17	17	17	17	12	8	12	11
	% od ukupnog broja javnih tijela u Federaciji BiH	28%	28%	28%	12%	13%	28%	28%	28%	27%	28%	28%	28%	28%	20%	13%	20%	18%

Od ukupno 60 javnih tijela, prikupljeno je 17 (odnosno 28%) indeksa dostupnih informacija, 17 (odnosno 28%) vodiča za pristup informacijama i 12 (odnosno 20%) godišnjih izvještaja. U pogledu sadržaja, indeksi dostupnih informacija su u skladu sa odredbama Zakona o slobodi pristupa informacijama, sa određenim izuzecima u vezi sa podacima o načinu pristupa informacijama i formi u kojoj su informacije sadržane. Vodiči za pristup informacijama su u potpunosti u skladu sa zakonom. Što se tiče godišnjih izvještaja, nedostaci se uglavnom odnose na nedostatak opisa nadležnosti, funkcija, politika i finansijskog poslovanja.

Dobre prakse: Ko su predvodnici?

Od 13 dostavljenih odgovora na zahtjev za dostavljanje informacija, devet ih je dostavljeno uz sva tri zahtijevana dokumenta: indeks dostupnih informacija, vodič za pristup informacijama i godišnje izvještaje. Četiri javna tijela su dostavila odgovor sa nekompletnom zahtijevanom dokumentacijom.²⁵

Slika 3. Broj odgovora na zahtjev za dostavljanje informacija i broj dostavljenih dokumenata

²⁵ Domet naroda Federacije BiH dostavio je odgovor bez dokumentacije. Dostavljanje dokumenata bilo je uslovljeno osobnom identifikacijom u uredu kontakt osobe.

Devet javnih tijela koja su dostavila sva tri zahtijevana dokumenta u svom odgovoru su:

- Javna ustanova Centar za edukaciju sudija i tužilaca u Federaciji BiH
- Federalna uprava za inspeksijske poslove
- Ministarstvo za pitanja boraca i invalida odbrambeno-oslobodilačkog rata
- Ministarstvo rada i socijalne politike
- Federalno ministarstvo zdravstva
- Služba za zajedničke poslove organa i tijela Federacije BiH
- Vrhovni sud Federacije BiH
- Federalni hidrometeorološki zavod
- Ustavni sud Federacije BiH

²⁶ Princip olakšanog pristupa informacijama omogućava da se zahtjevi za dostavljanje informacija obrade što je brže moguće i korektnije moguće, kao i da postoji i neovisna analiza bilo kojeg odbijanja dostavljanja informacija. S druge strane, ovo zahtjeva uspostavljanje jasnih procedura u skladu sa kojima javna tijela procesiraju zahtjeve za dostavljanje informacija.

Ovdje je jako bitno napomenuti da vodiči za pristup informacijama Javne ustanove Centar za edukaciju sudija i tužilaca u Federaciji BiH i Federalne uprave za inspeksijske poslove sadrže odredbu o neformalnoj komunikaciji koja je u skladu sa principom olakšanog pristupa informacijama.²⁶

„Prije nego podnesete zvanični zahtjev za dostavljanje informacija, molimo Vas da kontaktirate našeg službenika za informiranje. Ukoliko nadležna institucija nije u mogućnosti ili Vam ne želi dostaviti informacije na neformalan način, možete dostaviti zvanični zahtjev u skladu sa Zakonom o slobodi pristupa informacijama.“

Slične odredbe se nalaze i u vodičima za pristup informacijama Ministarstva za razvoj, poduzetništvo i obrt i Tužilaštvu Federacije BiH koji su također dostavili odgovor na zahtjev za dostavljanje informacija ali sa nekompletnom dokumentacijom. Iznenadjuće je da Federalno ministarstvo finansija, Ministarstvo kulture i sporta Federacije BiH i Agencija za državnu službu Federacije BiH također imaju slične odredbe ali ove institucije nisu odgovorile na neformalni zahtjev za dostavljanje informacija.

Poštivanje temeljnih principa Zakona o slobodi pristupa informacijama

Kako bi se dobila jasna situacija u pogledu poštivanja četiri osnovna principa zakona o slobodi pristupa informacijama od strane javnih tijela u Federaciji BiH, odnosno (1) maksimalno objelodanjanje, (2) proaktivna i rutinska obaveza objavljivanja, (3) promoviranje otvorenosti vlade i (4) princip olakšanog pristupa informacijama, izvršena je usporedba ovih ključnih principa sa indikatorima koji su osmišljeni u okviru ovoga istraživanja.

TABELA 4. Temeljni principi Zakona o slobodi pristupa informacijama i odgovarajući indikatori

Princip	Indikator (% od ukupnog broja javnih tijela u FBiH)
Prvi princip <u>maksimalnog objelodanjanja</u> rukovođen je pretpostavkom da sve informacije koje su u posjedu javnih tijela trebaju biti obuhvaćene objelodanjanjem, te da se ova pretpostavka može zanemariti isključivo u slučaju da postoji rizik u pogledu nanošenja štete legitimnom javnom ili privatnom interesu.	Kontakt informacije su dostupne: (86%) Spremnost na komunikaciju, kontakt uspostavljen: (21.6%), Godišnji izvještaj postoji: (20%) Kvaliteta indeksa, obavezan sadržaj: (12-28%)
Drugi princip <u>proaktivne i rutinske obaveze objavljivanja</u> obavezuje javna tijela da objavljuju ključne informacije „u što većoj mjeri, i učine dostupnim informacije o pitanjima ili aktivnostima za koje su odgovorna“. Dugoročni cilj ovoga principa je da informacije budu dostupne proaktivno, kako bi se u što je većoj mjeri umanjila potreba za dostavljanjem zvaničnih zahtjeva za pristup informacijama.	Godišnji izvještaj javno dostupan: (15%)
U skladu sa principom <u>otvorenosti vlade</u> , javna tijela moraju aktivno promovirati otvorenost vlade i implementirati određeni spektar promotivnih mjera koje su neophodne kako bi na odgovarajući način uhvatili u koštac sa kulturom tajnovitosti, te kako bi se osiguralo da javnost ima svijest o pravu na informiranje, odnosno njene implikacije na javnost.	Kontakt informacije su dostupne: (86%) Internetska stranica postoji: (72%) Vodič javno dostupan: (20%) Indeks javno dostupan: (18%) Godišnji izvještaj javno dostupan: (15%)
Princip <u>olakšanog pristupa informacijama</u> omogućava da se zahtjevi za dostavljanje informacija obrade što je brže i korektnije moguće, kao i da postoji i neovisna analiza bilo kojeg odbijanja dostavljanja informacija. S druge strane, ovo zahtjeva uspostavljanje jasnih procedura u skladu sa kojima javna tijela procesiraju zahtjeve za dostavljanje informacija.	Spremnost na komunikaciju, kontakt uspostavljen: (21.6%) Indeks u skladu sa nadležnostima: (28%) Jasan vodič za pristup informacijama: (28%) Odredbe za neformalne kontakte: (11.6%)

Kao što se jasno vidi iz ove tabele, poštivanje četiri osnovna principa zakona o slobodi pristupa informacijama od strane javnih tijela u Federaciji BiH je na neprihvatljivo niskom nivou. Osim kontakt informacija i broja internetskih stranica, svi ostali indikatori su ispod 50% ukupnih javnih tijela u Federaciji BiH.

Međunarodne prakse²⁷

²⁷ Bansiar, David, "Freedom of Information Around the World 2006: The Global Survey of Access to Government Information Laws", Privacy International, 2006. godina

Podnosioci zahtjeva sada mogu sve više koristiti usmenu komunikaciju, elektroničku poštu ili obrasce za komuniciranje zasnovano na internetu, a na same zahtjeve se mora odgovoriti bez odlaganja, ukoliko je to moguće. Obično postoje i odredbe za dodatne rokove ukoliko je zahtjev obiman ili složen ili je isti neophodno proslijediti drugom tijelu koje je u posjedu ili koje kontrolira tražene informacije. Pored toga, rezultati nedavnog istraživanja pokazuju da vladina tijela u manjoj mjeri kasne sa odgovorom ukoliko je rok za dostavljanje traženih informacija kraći, a ne duži jer u tom slučaju zahtjev koji zaprime ima prioritet.

Općenito gledano, zakoni koji reguliraju slobodan pristup informacijama obavezuju vladina tijela da na dostavljene zahtjeve odgovore što je moguće prije, a prosječan roku se kreće u rasponu od maksimalnih dvije do četiri sedmice. Opća praksa u manjim državama i državama koje imaju ovaj zakon dugi niz godina je da javno tijelo mora odmah odgovoriti na zahtjev (obično u roku od 24 sata) i dostaviti tražene informacije što je prije moguće.

Tabela u nastavku je pregled međunarodne prakse u pogledu principa olakšanog pristupa informacijama koja omogućava usmeni ili elektronički način komuniciranja (elektronička pošta ili obrasce za komuniciranje zasnovano na internetu).

TABLE 5. Međunarodna praksa koja omogućava neformalnu usmenu komunikaciju ili komunikaciju elektroničkim putem (elektronička pošta ili obrasci za komuniciranje zasnovano na internetu)

AUSTRIJA	Tkz. <i>Auskunftspflichtgesetz</i> iz 1987. godine (Savezni zakon o obavezi dostavljanja informacija) obavezuje savezne nadležne institucije da dostave informacije vezane za oblasti njihovih odgovornosti i to u roku od osam sedmica. Zahtjev se može dostaviti pismenim ili usmenim putem i nije potrebno obrazložiti razlog za traženje informacija. Ovaj zakon se odnosi na državna ministarstva, općine, saveze općina i samoupravna tijela.
ARMENIJA	Zakon o slobodi pristupa informacijama stupio je na snagu u novembru 2003. godine. Zakon omogućava svim građanima da zahtijevaju informacije od državnih i lokanih tijela, državnih ureda, organizacija koje se finansiraju iz državnog budžeta, privatnih organizacija od javnog interesa i državnih zvaničnika. Tijela obično moraju dostaviti tražene informacije u roku od pet dana. Na usmeni zahtjeve mora se odgovoriti bez odlaganja.
AZERBEJDŽAN	Zakon o pravu na dobivanje informacija stupio je na snagu 2005. godine. Zakon omogućava svakoj osobi pravo na dobivanje informacija koje su u bilo kojem obliku u posjedu državnih vlasti i općina, pravnih lica i pojedinaca koji izvršavaju javne funkcije, uključujući sektore obrazovanja i zdravstva, organizacije u državnom vlasništvu ili organizacije koje se subvencioniraju iz državnog budžeta, kao i pravna lica koja imaju dominantan poslovni položaj ili imaju prirodni monopol. Odgovori na upit moraju se dostaviti u roku od sedam dana, osim ukoliko se radi o hitnom zahtjevu gdje se odgovor mora dostaviti u roku od 24 sata. Zahtjevi mogu biti pismeni ili usmeni.
HRVATSKA	Svaka osoba ima pravo na informacije od tijela javne uprave, uključujući državna tijela, lokalne i regionalne vlade, i pravna i ostala lica koja imaju javne ovlasti. Zahtjevi mogu biti pismeni ili usmeni. Javna tijela imaju obavezu da odgovore na zahtjev za dostavljanje informacija u roku od 15 dana.
REPUBLIKA ČEŠKA	Zakon omogućava svim fizičkim i pravnim licima pristup informacijama u posjedu državnih vlasti, lokalnih tijela i privatnih institucija koje upravljaju budžetskim sredstvima. Zahtjevi se mogu dostaviti u pismenoj ili usmenoj formi. Javna tijela imaju obavezu da odgovore na zahtjeve u roku od 15 dana.
MAĐARSKA	Zakon garantira da svaki pojedinac mora imati pravo na slobodan pristup informacijama od javnog interesa koje su dosta široko definirane kao sve informacije koje procesiraju vladina tijela, sa izuzetkom osobnih informacija. Zahtjevi mogu biti u pismenoj, usmenoj ili elektroničkoj formi. Agencije moraju dostaviti odgovor na zahtjev u roku od 15 dana.
ITALIJA	Zahtjevi mogu biti pismeni ili usmeni. Javna tijela su obavezna da odgovore na zahtjev u roku od 30 dana ali dostavljanje traženih informacija mogu prolongirati ukoliko se time „sprječava ili značajno otežava izvršavanje upravnih aktivnosti.“
LATVIJA	Svaka osoba može zahtijevati informacije u bilo kojoj tehnički izvodljivoj formi ali nije obavezna da obrazloži razlog. Zahtjevi se mogu podnijeti usmeno ili pismeno. Javna tijela su obaveza da odgovore na zahtjev u roku od 15 dana.
MAKEDONIJA	Zakon daje mogućnost svakom pojedincu ili pravnom licu da dobije informacije od državnih i općinskih tijela i fizičkih i pravnih lica koja obavljaju javne funkcije. Zahtjevi mogu biti u pismenoj, usmenoj ili elektroničkoj formi. Odgovor na zahtjev mora se dostaviti u roku od 10 dana.
MEKSIKO	U Meksiku se svi zahtjevi nose u informatički sistem čak i ukoliko se radi o usmenim ili pismenim zahtjevima, čime se omogućava pojednostavljeno automatizirano praćenje obrade zahtjeva.
NIZOZEMSKA	Zakon o slobodi pristupa informacijama je prvi put usvojen 1978. godine. Zahtjevi se mogu dostaviti u pismenoj ili usmenoj formi. Nadležne institucije su dužne odgovoriti u roku od dvije sedmice. Preporuke za savjetodavne komisije moraju se objaviti u roku od četiri sedmice.
POLJSKA	U skladu sa zakonom, svako ima pravo da zahtjeva pristup javnim informacijama, javnim podacima i javnim sredstvima u posjedu javnih tijela, privatnih tijela koje obavljaju javne zadatke, sindikata i političkih stranaka. Zahtjevi mogu biti u pismenoj ili usmenoj formi. Nadležna tijela dužna su odgovoriti na zahtjev u roku od 14 dana.
RUMUNIJA	Prema podacima Agencije za vladine strategije, u 2005. godini registrirano je preko 710.000 zahtjeva (uglavnom usmenih). 2% zahtjeva je odbijeno što je rezultiralo podnošenjem 1.846 administrativnih žalbi (što predstavlja smanjenje sa 6.154 u 2004. godini). 55% žalbi nije razmatrano, 33% je odbijeno, a u 11% slučajeva postignuta je nagodba. U 2005. godini 424 slučajeva (što je povećanje sa 394) imalo je sudski epilog.
SLOVENIJA	Zakon o pristupu javnim informacijama usvojen je u februaru 2003. godine. Prema ovom zakonu, „svako“ ima pravo na pristup informacijama javnog karaktera koje su u posjedu državnih tijela, lokalnih vladinih agencija, javnih agencija, javnih ugovarača i ostalih lica koja su regulirana javnim zakonom. Zahtjevi mogu biti pismeni ili usmeni. Nadležna tijela dužna su odgovoriti na zahtjev u roku od 14 radnih dana.
SRBIJA	Zahtjevi prema javnim tijelima trebaju biti pismeni, ali i usmeni zahtjevi se trebaju evidentirati i tretirati na isti način kao i pismeni zahtjevi.
UKRAJINA	Zakon omogućava građanima i pravnim licima da zahtijevaju pristup zvaničnim dokumentima. Zahtjevi mogu biti u pismeni ili usmeni.

Sloboda pristupa informacijama u Turskoj²⁸

Kao što se vidi iz pregleda međunarodnih praksi, podnosioci zahtjeva sve više i više svoje zahtjeve za pristup informacijama mogu dostavljati putem usmene komunikacije, elektroničke pošte ili obrazaca za komuniciranje zasnovano na internetu, a na same zahtjeve mora se dati istovremen odgovor, ukoliko je to moguće. U tom pogledu, jedan od dobrih primjera djelotvorne i učinkovite implementacije zakona o slobodi pristupa informacijama u skladu sa temeljnim principima u ovoj oblasti predstavlja Turska.

²⁸ Yaman Akdeniz, Dr., "Freedom of Information in Turkey: A Critical Assessment of the Implementation and Application of the Turkish Right to Information Act", BilgiEdinme-Hakki.Org, maj 2008. godine.

Zakon o slobodi pristupa informacijama u Turskoj stupio je na snagu u aprilu 2004. godine, tri godine nakon što je sličan zakon usvojen u Bosni i Hercegovini. Prije usvajanja ovoga zakona 2004. godine, Turska je provela sveobuhvatnu ustavnu i zakonsku reformu koja je dodatno ojačala i zaštitila osnovna prava i slobode, demokratiju, vladavinu zakona, kao i zaštitu i poštivanje manjina, kao što je i utvrđeno u dokumentu pod nazivom *Turski nacionalni program za usvajanje pravne stečevine Europske unije* od 24.03.2001. godine. Nekoliko međunarodnih konvencija koje se odnose na političke kriterije potpisano je ili ratificirano, uključujući, između ostalog, i Dodatni protokol br. 6 Europske konvencije o ljudskim pravima o ukidanju smrtne kazne, Konvenciju Ujedinjenih nacija o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije, Sporazum UN-a o civilnim i političkim pravima, Sporazum UN-a o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima, Konvencija Međunarodne organizacije za rad o zabrani i trenutnim djelovanjima za ukidanje najgorih oblika dječjeg rada (br. 182), i Konvenciju Ujedinjenih nacija o sprječavanju svih vrsta diskriminacije žena i njegov Opcionalni protokol. Štaviše, sa radom je počeo i Savjetodavni odbor za ljudska prava, koji predstavlja djelotvornu platformu za dijalog između države i civilnog društva u oblasti ljudskih prava.

Paralelno sa ovim značajnim pomacima, na Turske vlasti se apeliralo dugi niz godina da usvoje Zakon o slobodi pristupa informacijama, ali bez uspjeha. Godine 1982., Ustav Turske, odnosno njegov član 26., omogućio je pravo na slobodu izraza, uključujući i pravo na primanje informacija, ali tim pravom nije obuhvaćena mogućnost traženja informacija od javnih tijela. Period od 1998. do 2001. godine obilježen je ozbiljnim pokušajem da se usvoji odgovarajući zakon. Premijer Turske je izradio nacrt zakona pod nazivom *Idari Usul ve Bilgi Edinme Hakki Kanunu* (Zakon o administrativnoj proceduri i pravu na pristup informacijama) koji nikada nije dospio u parlamentarnu proceduru.

Nakon toga, u 58. vladinom planu iz 2003. godine (AK partije – Partije pravde i razvoja) objavljeno je da će vlada ići na usvajanje odgovarajućeg zakona i svojim građanima omogućiti pravo na pristup informacijama kako bi se osigurala transparentnost, učešće i javna odgovornost. Ovo nastojanje je pozdravljeno kao korak ka otvorenosti i demokratizaciji. Tursku, naprimjer, Europska unija nije uslovlila da usvoji Zakon o slobodi pristupa informacijama u vezi sa pregovorima koji su u toku o članstvu ove države u Europskoj uniji. Naprotiv, Turska je pretekla Njemačku u usvajanju ovoga zakona i omogućila je svojim građanima pravo da od javnih institucija primaju informacije. Turski parlament je 2003. godine usvojio Zakon o pravu na informiranje, tkz. *Bilgi Edinme Hakki Kanunu* (br. 4982). Zakon o pravu na informiranje od 2003. godine stupio je na snagu šest mjeseci nakon dana objavljivanja u službenom listu 24. aprila 2004. godine.

Javnim tijelima je ostavljen rok od tri mjeseca da se pripreme za primjenu ovoga zakona. U skladu sa turskim Zakonom o slobodi pristupa informacijama, Ministarstvo pravde je bilo obavezno sastaviti plan implementacije u vezi sa najvažnijim aspektima i specifičnostima primjene

ovoga Zakona. Prema okvirnom planu implementacije, sve nadležne institucije bile su dužne u roku od mjesec dana od objavljivanja ove regulative formirati jedinice za pristup informacijama čiji je zadatak da se bave obavezama proisteklim iz Zakona. Pored toga, sve nadležne institucije koje nisu imale internetske stranice također su bile dužne izraditi i pokrenuti svoje internetske stranice u roku od dva mjeseca od stupanja ovoga Zakona na snagu. I konačno, uspostavljene jedinice za pristup informacijama trebale su biti u mogućnosti da zaprime zahtjeve za dostavljanje informacija putem elektroničke pošte ili putem obrazaca za komuniciranje zasnovano na internetu u roku od dva mjeseca od zvaničnog objavljivanja zakona, dok je usmene zahtjeve trebalo tretirati „sa gostoprimstvom i ljubaznošću“ i bez odlaganja ih analizirati i riješiti, ukoliko je to moguće.

Većina institucija centralne vlade provela je obaveze iz plana implementacije. Ovakva brza implementacija u svakom slučaju predstavlja pozitivan razvoj događaja u pogledu osiguranja transparentnosti, otvorenosti i pristupa informacijama i zvaničnim dokumentima u Turskoj. Veliki broj zahtjeva za dostavljanje informacija u periodu 2004.-2006. (ukupno 1.886.962) ukazuje na rasprostranjenu svjesnost o postojanju ovoga Zakona i dostupnost prava na pristup informacijama i zvaničnim dokumentima u Turskoj.

Također, premijer Turske je u rad pustio tkz. BIMER uslugu 2006. godine, koja djeluje kao centralni centar za kontaktiranje institucija centralne vlade i lokalnih vlasti kao članova Parlamenta. BIMER se također koristi za dostavljanje zahtjeva i premijer jamči da će relevantnom javnom tijelu biti proslijeđen zahtjev za dostavljanje informacija unesen u sistem. Pored toga, podnosilac zahtjeva može pratiti status svoga zahtjeva u BIMER-u. Sva veća ministarstva veoma su aktivna u upotrebi BIMER-a kako bi dostavili tražene informacije te ohrabruju građane da svoje zahtjeve dostave, odnosno prate status svojih zahtjeva putem interneta (online).

Opcije politika za unaprjeđenje poštivanja temeljnih principa zakona o slobodi pristupa informacijama

Informiranost javnosti je najvažnija stvar koja osigurava odgovornosti vlade. Ukoliko građani nisu na odgovarajući način informirani o onome kako vlada vlada, na koji način troši budžetska sredstva i o njenoj osobnoj procjeni njenih uspjeha i neuspjeha, građani ne mogu osigurati da vlada djeluje u pravcu općeg javnog dobra ili u skladu sa obećanjima koje je dala svojim građanima. Osnovni zadatak postojećeg Zakona o slobodi pristupa informacijama u Federaciji BiH je da osigura da javna tijela u Federaciji BiH poštuju četiri temeljna principa, tj. (1) maksimalno objelodanjivanje, (2) proaktivna i rutinska obaveza objavljivanja, (3) promoviranje otvorenosti vlade i (4) princip olakšanog pristupa informacijama.

Postojeća politika ne zadovoljava niti jedan od gornjih zadataka. Većina javnih tijela u Federaciji BiH nisu spremna da pruže zahtijevane informacije, pa čak ni da komuniciraju ukoliko se ne zadovolji rigidna i birokratska procedura dostavljanja zahtjeva za pružanje informacija. Također se čini da se ovaj problem dodatno produbljuje s obzirom da javna tijela čak počinju zaobilaziti dobru praksu kvartalnog izvještavanja o broju zahtjeva za dostavljanje informacija i pored obaveze da izrađuju te izvještaje u skladu sa Zakonom o slobodi pristupa informacijama. Također, ukoliko se zadrži trenutna politika, broj javnih tijela koja nisu spremna da komuniciraju i dostavljaju zahtijevane informacije građanima BiH i dalje će rasti, što će dodatno devalvirati pokušaje da se osigura odgovarajuća odgovornost vlade.

Politika izmjena i dopuna Zakona: ne mijenjati postojeće politike Zakona, a sam Zakon izmijeniti i dopuniti

Ova opcija politika čini se kao dobrim i logičnim izborom, odnosno izmijeniti i dopuniti Zakon o slobodi pristupa informacijama kako bi se omogućila „neformalna“ komunikacija sa javnim tijelima kroz koju se traži dostavljanje informacija putem usmenih zahtjeva, elektroničke pošte ili obrazaca za komuniciranje zasnovano na internetu. Ova opcija politika već je implementirana u jednom broju država.

Međutim, s obzirom na rigidnu strukturu bh. vlade koja ne poštuje odredbe važećeg Zakona o slobodi pristupa informacijama, nije realno očekivati da će nove izmjene i dopune zakona promijeniti situaciju.

Politika orijentirana ka korisnicima: značajno unaprijediti provođenje politika orijentiranih ka korisnicima

Ova opcija politika fokusira se na izmjene politike slobodnog pristupa informacijama. Postojeća politika slobodnog pristupa informacijama nije usuglašena sa svojom predviđenom namjerom. Ovo je evidentno iz činjenice da i pored toga da javna tijela nisu djelotvorna u pružanju zahtijevanih informacija, pa čak i nespremna da komuniciraju sa podnosiocima zahtjeva, na njihovo ponašanje prema građanima BiH gotovo i da se nije obraćala pažnja već cijelu proteklu deceniju. Pa čak i kada bi se zanemarila neefikasnost u odnosu na blagovremeno dostavljanje zahtijevanih informacija, nespremnost na komuniciranje se ne može tolerirati.

Usporedba opcija politika

Postojeća politika slobodnog pristupa informacijama očigledno je neprihvatljiva jer mnoga javna tijela nisu spremna da komuniciraju sa građanima i dostave zahtijevane informacije, a ovaj problem će se najvjerojatnije vremenom još više pogoršati.

Opcija prema kojoj bi se jednostavno izvršile izmjene i dopune Zakona o slobodi pristupa informacijama u okviru postojeće politike slobodnog pristupa informacijama, teoretski gledano, bi unaprijedilo transparentnost i pristup informacijama, ali gotovo da ne bi bilo cjelokupnog utjecaja na spremnost javnih tijela da komuniciraju i svoje poslovanje učine transparentnim. S obzirom da je u međunarodnoj praksi poznata činjenica da „postojanje Zakona o slobodi pristupa informacijama samo po sebi ne osigurava njihovu adekvatnu primjenu i funkcioniranje,“²⁹ opcija da se jednostavno izvrše izmjene i dopune Zakona o slobodi pristupa informacijama bez potpune revizije postojećih politika slobodnog pristupa informacijama također je neprihvatljiva.

Stoga, unapređenje implementacije politika orijentiranih ka korisnicima u skladu sa odredbama člana 18. Zakona o slobodi pristupa informacijama, prema kojima će „javni organ, u okviru svojih mogućnosti, biti sposoban da poduzme potrebne mjere pružanja pomoći fizičkom ili pravnom licu koje traži da ostvari svoje pravo u smislu ovog zakona,“ revidiranje politika na način da se uvede obaveza da javna tijela moraju komunicirati sa običnim građanima u pismenoj, usmenoj ili elektroničkoj formi, te povećanje transparentnosti rada javnih tijela uvođenjem obaveze izrade i objavljivanja godišnjih izvještaja ostaje jedina održiva opcija politike. Pored toga, očekuje se

²⁹ "Access to information by the media in the OSCE region: Trends and recommendations: Summary of results of the survey", Organization for Security and Co-operation in Europe, Office for the Representative on Freedom of the Media, Vienna, 2007

da će utvrđene preporuke u pogledu politika, ukoliko se implementiraju na nivou Federacije BiH, biti relevantne i primjenjive u kantonalnim institucijama u svih deset kantona, što će u konačnici dovesti do značajnog efekta multiplikacije. Iako je ova opcija politika evidentno superiornija od mogućih alternativa, ista će naći na jak otpor, kao i svaka inicijativa koja za cilj ima uvođenje promjena u poslovanje u javnoj upravi.

Tabela u nastavku teksta daje pregled osnovnih karakteristika gorenavedenih opcija politika.

TABELA 6. Usporedba opcija politika

	Opcija politike 1: Izmijeniti i dopuniti Zakon o slobodi pristupa informacijama	Opcija politike 2: Poboljšati implementaciju politika orijentiranih ka korisnicima
Sposobnost za komuniciranje i dostavljanje odgovora na neformalne i formalne zahtjeve za pružanje informacija	Cilj djelomično postignut	Cilj u potpunosti postignut
Uticao na transparentnost (objavlivanje godišnjih izvještaja)	Bez značajnijih promjena	Značajnije unaprjeđenje
Troškovi	Bez dodatnih troškova	Niži troškovi, između 1 i 2 miliona KM godišnje
Ljudski resursi	Bez dodatnih troškova	Umjeren broj novih službenika za informiranje i uposlenika angažiranih na izradi godišnjih izvještaja
Vremenska dinamika implementacije	6 mjeseci, potpuna implementacija nije izvodljiva	1 godina za potpunu implementaciju
Prihvatanje od strane javnih tijela Federacije BiH	Visok nivo otpora	Visok nivo otpora
Prihvatanje od strane Federalnog ministarstva pravde	Umjeren nivo otpora	Visok nivo otpora zbog unaprijeđenog rada i novih dužnosti Ministarstva pravde i javnih tijela Federacije BiH

Zaključci i preporuke

Ova studija daje jasne dokaze o tome da trenutna politika slobodnog pristupa informacijama uopće nije adekvatna. Neophodno je definirati novu politiku zasnovanu na sljedećim principima:

- maksimalno objelodanjanje,
- proaktivna i rutinska obaveza objavljivanja,
- promoviranje otvorenosti vlade, i
- princip olakšanog pristupa informacijama.

Nova politika slobodnog pristupa informacijama treba prepoznati sljedeće:

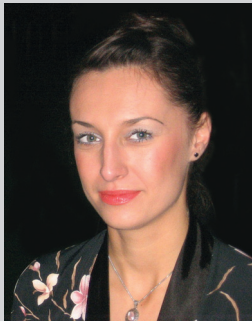
- U skladu sa međunarodnim praksama, podnosioci zahtjeva sve više i više svoje zahtjeve za pristup informacijama mogu dostavljati putem usmene komunikacije, elektroničke pošte ili obrazaca za komuniciranje zasnovano na internetu.
- Očekuje se da javna tijela u Federaciji BiH imenuju jednog uposlenika koji će biti zadužen za komunikaciju sa javnošću. Također, sva javna tijela koja još uvijek nemaju internetske stranice trebaju iste razviti i pustiti u rad najkasnije dva mjeseca od zvaničnog objavljivanja politike. I konačno, javna tijela u Federaciji BiH moraju biti u mogućnosti da zahtjeve za pružanje informacija primaju usmeno, putem elektroničke pošte ili obrazaca za komuniciranje zasnovano na interentu, t akođer najkasnije dva mjeseca od zvaničnog objavljivanja politike.
- Vodič za pristup informacijama treba sadržavati sljedeću odredbu: „Prije nego podnesete zvanični zahtjev za dostavljanje informacija, molimo Vas da kontaktirate našeg službenika za informiranje. Ukoliko nadležna institucija nije u mogućnosti ili Vam ne želi dostaviti informacije na neformalan način, možete dostaviti zvanični zahtjev u skladu sa Zakonom o slobodi pristupa informacijama.“
- Usmene zahtjeve treba tretirati sa „gostoprinstvom i ljubaznošću“ i bez odlaganja ih analizirati i riješiti, ukoliko je to moguće.
- U skladu sa Zakonom o slobodi pristupa informacijama, sveobuhvatan godišnji izvještaj, vodič za pristup informacijama i indeks dostupnih informacija, kao i kontakt informacije, moraju biti dostupne javnosti (na internetskim stranicama javnog tijela).
- Kako bi se spriječila praksa prema kojoj javna tijela eventualno mogu odbiti zahtjev za pružanje informacija ili dokumenata koji zahtjeva poseban rad, istraživanje, ocjenu ili analizu, javna tijela će periodično analizirati vrste informacija koje se zahtijevaju te će, ukoliko bude moguće, revidirati svoju arhivu i informacijski sistem na način koji osigurava pružanje zahtijevanih informacija.
- U skladu sa nadležnostima predviđenim Zakonom o slobodi pristupa informacijama, Federalno ministarstvo pravde može izdati nove Instrukcije za primjenu Zakona o slobodi pristupa informacijama u Federaciji BiH³⁰ koje će sadržavati novu politiku slobodnog pristupa informacijama za sva javna tijela u Federaciji BiH.
- Kako bi se osigurao učinkovit utjecaj nove politike slobodnog pristupa informacijama, Federalno ministarstvo pravde može provesti ili finansirati provođenje periodičnih neovisnih ocjena djelotvornosti nove politike.

³⁰ Izvorna instrukcija objavljena je 2001. godine („Službeni list Federacije BiH,” br. 57/01)

Literatura

1. A. Puddephatt, Preface in R. Calland and A. Tilley, *"The Right to Know, the Right to Live: Access to Information and Socio-Economic Justice"*, Cape Town: ODAC, 2002, xi–xii.
2. *"Access to information by the media in the OSCE region: Trends and recommendations: Summary of results of the survey"*, Organization for Security and Co-operation in Europe, Office for the Representative on Freedom of the Media, Vienna, 2007
3. *"Access to Information Monitoring Tool: Report from a Five-Country Pilot Study"*, Open Society Justice initiative, 2004
4. Ackerman, John M. and E. Sandoval-Belestores, Irma, *"The Global Explosion of Freedom of Information Laws"*, 58 ADMIN. L. REV 85, 2006
5. Alasadair S., Roberts, *"Spin control and freedom of information: Lessons for the UK from Canada"*, Public Administration Vol. 83 No. 1, 2005
6. Bansiar, David, *"Freedom of Information Around the World 2006: The Global Survey of Access to Government Information Laws"*, Privacy International, 2006
7. Bovens, Mark, *"Information Rights: Citizenship in the Information Society"* Pol.Phil. 2002
8. *"Broadcasting, Voice, and Accountability: A Public Interest Approach to Policy, Law, and Regulation"*, The World Bank Group, Washington DC, 2008
9. *"Okvirni budžetski dokument za 2010.-2012. godinu"*, Federalno ministarstvo finansija, Sektor za budžet, Sarajevo, septembar 2009. godine.
10. Chydenius Anders, *"Berattelse Om Chinesiska Skrif-Friheten, Ofversatt Af Danskan (A Report on the Freedom of the Press in China) (1766)*, reprinted in Stephan Lambel, *Freedom of Information, A Finnish Cergyman's Gift to Democracy*, 97 Freedom Info. Rev. 2, 3, 2002
11. *"Zakon o slobodi pristupa informacijama Federacije BiH"* („Službeni list Federacije BiH” br. 32/01)
12. *"Potpuna provedba Zakona o slobodi pristupa informacijama u BiH,"* Centar za slobodni pristup informacijama, Sarajevo, 2006. godine
13. *"Uputstvo za provedbu Zakon o slobodi pristupa informacijama Federacije BiH"* („Službeni list Federacije BiH” br. 57/01)
14. Levy, Brian, *"Governance Reform: Bridging Monitoring and Action"*, The World Bank, 2007
15. Lidberg, Johan, *"Beyond the International Freedom of Information Index * and audit of FOI reform"*, The International Association of Media and Communication Research, 2008
16. Lidberg, Johan, *"The International Freedom of Information Index: A Watchdog of Transparency in Practice"*, Nordicom Review 30, 2009
17. Mendel, Toby *"Freedom of Information: A Comparative Legal Survey"*, Second Edition - Revised and Updated, Paris: UNESCO, 2008
18. *"Monitoring demokratskog razvoja u BiH: Indeks transparentnosti javnih institucija, organizacija i agencija"*, MEDIACENTAR Sarajevo, 2006. godine
19. *"The Public's Right To Know: Principles on Freedom of Information Legislation" (the ARTICLE 19 Principles)*, London, ARTICLE 19, 1999
20. *"Transparency and Accountability in Montenegrin Governance System"*, UNDP, NDI and CDP, Podgorica, 2009
21. Yaman, Akdeniz, Dr., *"Freedom of Information in Turkey: A Critical Assessment of the Implementation and Application of the Turkish Right to Information Act"*, BilgiEdinmeHakki.Org, 2008

Amra Hodžić je rođena 1981. godine u Sarajevu. Ima BA stepen iz novinarstva na Univerzitetu u Sarajevu. Amra radi u javnoj upravi i ima bogato iskustvo u odnosima s javnošću. Ona je državni službenik i radi kao Službenik za odnose s javnošću u Općinskom sudu u Sarajevu.

Fond
otvoreno društvo
Bosna i Hercegovina

Fond otvoreno društvo BiH pokrenuo je Program podrške istraživanjima u oblasti javnih politika početkom 2004. godine. Osnovni cilj programa je unaprijeđenje istraživanja i analize javnih politika kako bi se potaknuo argumentovani dijalog i razvio takav način donošenja odluka u oblasti javnih politika koji će počivati na relevantnim informacijama i realnim opcijama.

Program obuhvata edukaciju iz oblasti istraživanja javnih politika, stipendije za istraživače i mentorstvo u toku istraživanja. Do sada je, u okviru ovog programa, stipendirano 73 istraživača.